

MOTIVACIJA ZA UČENJE

- Principi humanističke psihologije primijenjeni na školsko učenje kao: ponašanje učenika u školi (njegov uspjeh) najčešće je rezultat njegovog viđenja samog sebe, tj. kakve on predstave ima o svojim sposobnostima, htijenjima i svojoj ličnosti u cjelini.
- Ukoliko se to lično viđenje stvarnosti mnogo razlikuje od objektivnog stanja onda nastaju problemi u prilagođavanju, što se može manifestovati i različitim smetnjama i poteškoćama u školskom učenju. Jer svako učenje uključuje u sebe vrijednosne orijentacije pojedinca, njegova interesovanja i emocije.

- Rodžers naglašava *aktivnost ličnosti* i potpuno *emocionalno uključivanje* u proces učenja. Tu se naglašava i motivaciona i kognitivna komponenta učenja- koje dolaze do izražaja u aktivnim oblicima učenja, kao što su: učenje putem otkrića, učenje putem rješavanja problema uviđanjem, samoučenje, samoinstrukcija itd.
- Kvaščev razlikuje dvije vrste učenja:
- **1) kognitivno učenje**
- **2) Iskustveno i doživljajno učenje**

- **Olport** - *Funkcionalna autonomija motiva*
- Tu se ističe raznovrsnost i bogatstvo ljudske motivacije, koja se stalno umnožava, čime se i sama ličnost obogaćuje. Posebno se ističu unutrašnji motivi učenja i unutrašnja motiviranost za učenje.

- Ali dok su Maslov, Olport i Rodžers i drugi humanisti tumačili čovjekovu samoaktualizaciju odvojeno od društvene sredine, po Marksu svaki čovjek u zajednici sa drugima dobiva sredstva za svestran razvoj svih sklonosti i postizanje pune lične slobode.

- Motivacioni postupci u školskom učenju mogu se svrstati u dvije kategorije: *spoljašnji i unutrašnji*.
- Djeca na početku školovanja posjeduju spontanu tendenciju ka *produktivnom i stvaralačkom mišljenju i jaku želju za saznanjem*.
- Što češće *korištenje aktivnih metoda rada i fleksibilnih strategija učenja*, što omogućuje, ne samo sticanje kvalitetnog znanja, već povoljno utiče na cjelokupan razvoj ličnosti učenika, a naročito na njegov intelektualni razvoj i sposobnost za učenje.

- Takav aktivan položaj učenika u procesu saznavanja i učenja omogućuje mu da *realizuje sebe i svoje sposobnosti; da zadovolji svoje “ego motive”, kao što su težnja za samopotvrđivanjem i samopoštovanjem.* Nemogućnost realizovanja ovih potreba može kod učenika formirati trajnu intelektualnu inferiornost i nesamopouzdanje.
- *Instrukcije opštijeg karaktera*
- Spoljni postupci motivisanja ne mijenjaju bitno tok i način procesa učenja.
- Važno je ne ostati samo na njima, *već podešavati metode i strategije učenja tako da one omogućuju prerastanje spoljne u unutrašnju motivaciju.*

- Uslovi takve transformacije su:
  - Omogućiti učenicima da što češće dožive uspjeh i radost u radu jer će se tako stvoriti vlastiti izvori potkrepljenja (tzv. samopotkrepljivanje);
  - Stvoriti uslove u kojima učenik može da vrši samokontrolu i samoprocjenu svoga rada i da je svjestan krajnjih ciljeva kojima teži;
  - Dozvoliti učenicima da vrše mala istraživanja i tako zadovolje svoju radoznalost i tragalačku aktivnost;
  - Omogućiti učenicima da biraju modele i načine učenja koji im najviše odgovaraju;
  - Osposobljavati učenike da uspješno rješavaju teške probleme i da uživaju u takvom radu.

Dakle, različiti oblici istraživačkog i stvaralačkog učenja su aktivnosti koje su u dobroj mjeri same po sebi intrinzički motivisane.

- **Bruner** se zalagao da se proces školskog učenja zasnuje na *aktivnim metodama rada, kao što su učenje putem otkrića i drugi heuristički postupci*, jer su takve aktivnosti pod uticajem unutrašnje motivacije. *Kompletan proces školskog učenja, po njemu, je moguće postaviti kao seriju istraživanja, gdje učenici istražuju i uče putem otkrića.*
- Posebno treba razvijati četiri motiva:
  - **1) motiv radoznalosti,**
  - **2) motiv kompetentnosti**
  - **3) motiv identifikacije**
  - **4) motiv uzajamnog djelovanja**

- Škola treba više da koristi *grupne forme učenja*, gdje važnu ulogu igraju seminari i diskusije.
- **Pijaže** - na razvoj kognitivnih sposobnosti djeteta povoljno djeluju *istraživački postupci i aktivne metode učenja, gdje traganje, radoznalost i drugi unutrašnji motivi učenja* imaju prednost nad receptivnim učenjem i spoljašnjim uticajima.
- *Motivacija i kognicija su dva aspekta istog procesa.*
- Kognitivni konflikt je osnovni pokretač kognitivnog razvoja
- Predlaže *strategije učenja – da roditelji, vaspitači i nastavnici stvaraju što češće kognitivno-konfliktne situacije za dijete, tj. da mu predočavaju činjenice koje nisu uvijek u skladu sa njegovim uvjerenjima ili uvjerenjima drugih.*

- **Kvaščev** smatra da je intrinzički motivisano ponašanje - *nagrada se sastoji u unutrašnjem zadovoljstvu bavljenja tom aktivnošću.*
- **Berlajn** – *unutrašnje motivisano ponašanje se zasniva na nagonu radoznalosti, koji se izaziva različitim karakteristikama spoljne okoline, koje on naziva kolativnim a to su: novstvo, iznenađenje, promjene, dvosmislenost, nepodudarnost, kompleksnost, kontradiktornost itd.*
- Školsko učenje se može podići na jedan viši i kvalitetniji nivo- na taj način što bi se planirale *fleksibilne strategije učenja*, koje bi pobuđivale radoznalost putem uvođenja kognitivnog konflikta.
- Kognitivni konflikt povećava napetost i radoznalo ponašanje.

- **Filipović** - osim motivacije učenika, moguće je istraživati i motivacionu okosnicu nastavnika, sadržaja koji se obrađuju i ambijenta u kome se odvija nastavni proces.
- *Motivacioni faktori učenika i motivacioni faktori nastavnika*
- Polazimo od pretpostavke o najužoj povezanosti aktivnih i viših oblika učenja (učenje pojmova i principa, učenje putem rješavanja problema, učenje otkrićem) sa unutrašnjim motivima učenja kao što su :radoznalost, motiv za postignućem, nivo aspiracije i druge kognitivne potrebe).
- *Sticanje novih motiva*
- **Funkcionalna autonomija motiva – G.Olport**
- **Hijerarhija motiva – A. Maslov**

- **Lokus kontrole i školsko postignuće**

Lokus kontrole – “mjesto” gdje ljudi lociraju odgovornost za svoje uspjehe i neuspjehe: unutar ili van sebe.

Osobe sa unutrašnjim lokusom kontrole

Osobe sa vanjskim lokusom kontrole

Motivacija je nešto što pokreće, usmjerava, održava i završava određeno ponašanje.

Intrinsička ili unutrašnja motivacija - motivacija u kojoj dominiraju unutrašnja stanja ličnosti i unutrašnje potrebe.

Ekstrinsička motivacija – kad radimo nešto zbog nagrade ili pohvale, ili da bi izbjegli ukor ili kaznu ili zbog drugog spoljašnjeg faktora.

- **Biheviorističko objašnjenje motivacije** ističe značaj: potkrepljenja, nagrade, kazne, ukora, modelovanja ponašanja itd.
- **Humanistička interpretacija motivacije** ističe značaj ličnih faktora u motivacionim procesima: slobodu ličnog izbora, samoodređenje, težnju ka realizaciji svojih potencijala ili samoaktualizaciju. Ponašanje čovjeka u najvećoj mjeri je rezultat svjesnih ciljeva i namjera.
- **Kognitivne teorije motivacije**- naše učenje i ponašanje je podstaknuto našim načinima opažanja i mišljenja, a ne samo nagradama i kaznama. Usmjerenost prema budućnosti podrazumijeva planiranje određenih i željenih aktivnosti, gdje dolaze do izražaja i kognitivne sposobnosti, tj sposobnosti predstavljanja i zamišljanja budućih zbivanja i događaja.

Teorija atribucije i motivacija za postignućem

Doživljavanje svojih uspjeha i neuspjeha u velikoj mjeri zavisi i od naše ličnosti, tj našeg **lokusa kontrole**.

Vajner – najveći broj faktora za koje učenici smatraju da doprinose njihovom uspjehu ili neuspjehu u učenju mogu se klasifikovati uzduž tri velike dimenzije:

- a) *unutrašnje .....vanjsko*; (ponos, samopouzdanje, stid, krivica...radost, zahvalnost, ljutnja i bijes)
- b) *stabilno.....nestabilno*;
- c) *mogućnost.....nemogućnost kontrole*.

Svaka od ove tri dimenzije snažno utiče na to kakva su nam očekivanja i kako vidimo svoje postignuće, tj snažno utiču na našu cjelokupnu motivaciju.

- Osobe sa visokim nivoom **motiva za postignuće** tendiraju da imaju unutrašnji lokus kontrole, dok osobe sa niskim nivoom motiva za postignuće pripisuju svoje postignuće spoljašnjim faktorima, tj imaju vanjski lokus kontrole.
- *Moguće je vježbati učenike da postavljaju realističnije ciljeve i da preuzimaju ličnu odgovornost za uspješnost ili neuspješnost svog rada.*
- *Neuspjesi imaju nepovoljan uticaj na sliku o sebi.*
- *Nastavnik može da ocjenjuje koliko je učenik napredovao u odnosu na samog sebe a ne da ocjenjuje njegov rezultat u poređenju sa drugim učenicima.*
- *Učiti djecu kako da prihvate svoje neuspjehe i da se zbog toga ne osjećaju manje vrijednim, već da prikupe svoje snage za nove pokušaje.*

- Savremeno obrazovanje treba da pomogne i djeci i odraslima u tome kako se uspješno traže informacije; kako da klasifikuju činjenice i ideje i kako da adekvatno procjenjuju njihovu vrijednost; kako da usvoje efikasne tehnike mišljenja i rješavanja problema i razviju svoje sposobnosti za učenje do optimalne granice.
- Da bi to uspjela savremena škola treba sve više da postaje laboratorija za sticanje znanja “iz prve ruke”, tj kroz postupke istraživanja i provjeravanja od strane samih učenika.
- Zato školsko učenje treba sve više pomjerati sa učenja činjenica na učenje učenja i tako osposobljavati mlade za permanentno učenje i samoobrazovanje kroz cio život.

Motivacija: unutrašnja (intrinzička) i spoljašnja (ekstrinzična)

Unutrašnji motivi:

1. *Cilj ili namjera da se nešto nauči;*
2. *Prijatnost ili neprijatnost;*
3. *Stav prema gradivu;*
4. *Interesovanje i stepen aspiracije*

Spoljašnji motivi:

1. *rok;*
2. *Poznavanje rezultata;*
3. *Pohvala i pokuda;*
4. *Saradnja i takmičenje;*
5. *Uspjeh i neuspjeh*